

Giải pháp nâng cao hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp cấp trung học cơ sở theo Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 tại tỉnh Tiền Giang

Lê Thị Loan*

*TS. Giám đốc Trung tâm Giáo dục thường xuyên tỉnh Tiền Giang

Received: 15/3/2023; Accepted: 22/3/2024; Published: 29/3/2024

Abstract: *Experiential and vocational activities are a mandatory subject from grades 1 to 12 in the 2018 General Education Program. Currently, many schools have difficulty organizing and arranging activities in saluting details; It is difficult to arrange a time and place for students to have practical experience in local craft villages. With a duration of 105 periods/school year/1 class, leaders of educational institutions keep assigning 3 periods/week, in 3 different sessions, leading to not really maximizing the ability to help students experience and participate. More practical activities.*

Keywords: *Experience and career guidance activities, Application General education program 2018, Junior high school, Teaching, Organize activities*

1. Đặt vấn đề

Chương trình Giáo dục phổ thông (CTGDPT) 2018 là chương trình định hướng giáo dục (GD) và đào tạo cho mọi cấp phổ thông do Bộ Giáo dục và Đào tạo (GDĐT) ban hành ngày 26 tháng 12 năm 2018 theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT về “ban hành CTGDPT”. Là một chương trình GD được xây dựng theo hướng mở, lấy người học làm trung tâm, CTGDPT mới cho phép địa phương chủ động trong việc triển khai kế hoạch GD theo định hướng GD trên địa bàn mình, cũng như tạo điều kiện cho những nhà biên soạn sách và người dạy phát huy được tính chủ động của họ.

Ngoài nguyên lý GD nền tảng bao gồm “học đi đôi với hành”, “lý luận gắn liền với thực tiễn”, chương trình còn chịu ảnh hưởng từ triết lý GD “học để biết – học để làm – học để chung sống – học để tự khẳng định mình”.

Thực tế hiện nay, nhiều trường trung học cơ sở (THCS) gặp khó khăn trong tổ chức, sắp xếp các hoạt động trong tiết chào cờ; khó khăn trong việc sắp xếp thời gian, địa điểm cho học sinh (HS) đi trải nghiệm thực tế ở các làng nghề của địa phương. Để làm rõ mục tiêu, hình thức tổ chức, việc phân công giáo viên (GV) thực hiện hoạt động GD bắt buộc này có hiệu quả hơn cần có những kế hoạch, từng bước thực hiện để giúp các trường trung học cơ sở thuận lợi hơn trong việc tổ chức hoạt động trải nghiệm hướng nghiệp.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Quan điểm

Nghị quyết 29-NQ/TW ngày 4/11/2013 đã định hướng đổi mới căn bản, toàn diện GD và đào tạo “chuyển mạnh quá trình GD từ chủ yếu trang bị kiến thức sang phát triển toàn diện năng lực và phẩm chất người học. Học đi đôi với hành; lý luận gắn với thực tiễn; GD nhà trường kết hợp với GD gia đình và GD xã hội”, phát huy sức mạnh nội sinh của dân tộc, góp phần thực hiện mục tiêu đưa nước ta trở thành quốc gia phát triển theo định hướng xã hội chủ nghĩa vào giữa thế kỷ XXI.

Thời gian qua, công tác GD đạo đức, lối sống (ĐĐLS) cho thanh, thiếu niên HS, sinh viên luôn được Đảng, Nhà nước, ngành GD và toàn xã hội quan tâm. Ngành GD đã thực hiện nhiều giải pháp, trong đó chú trọng việc đổi mới nội dung, phương pháp, hình thức GD để nâng cao ĐĐLS, ý thức, trách nhiệm cũng như khơi dậy khát vọng cống hiến cho thế hệ trẻ. GD ĐĐLS, ý thức trách nhiệm công dân là một trong những nhiệm vụ quan trọng của mỗi nhà trường để thực hiện Quyết định số 1895/QĐ-TTg ngày 11/11/2021 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt Chương trình “Tăng cường GD lý tưởng cách mạng, ĐĐLS và khơi dậy khát vọng cống hiến cho thanh niên, thiếu niên và nhi đồng giai đoạn 2021-2030”.

Hiện nay, GD và đào tạo nói chung, GD ĐĐLS cho HS nói riêng chịu sự tác động nhiều chiều của xu thế toàn cầu hóa, hội nhập quốc tế. Xu thế đó đặt vấn đề, GD trước những thách thức, những nguy cơ bất ổn. Đó là khuynh hướng phổ biến các mô típ văn hóa chung toàn cầu, dẫn đến nguy cơ “đồng nhất các giá trị văn hóa”, đe dọa, xóa bỏ sự khác biệt về văn hóa

giữa các quốc gia dân tộc.

2.2. Mục tiêu

- Tăng cường, tạo chuyển biến tích cực, toàn diện trong hoạt động GD ĐĐLS cho HS (trong đó có HS THCS), góp phần xây dựng thể hệ trẻ kiên định lý tưởng cách mạng, có bản lĩnh chính trị vững vàng; tuân thủ pháp luật; có trách nhiệm đối với bản thân, gia đình và xã hội, có KN sống, có định hướng lựa chọn nghề 10 nghiệp phù hợp, biết xây dựng và phát triển hài hoà các mối quan hệ xã hội, có cá tính, nhân cách và đời sống tâm hồn phong phú, nhờ đó có được cuộc sống có ý nghĩa và đóng góp tích cực vào sự phát triển của đất nước và nhân loại.

- Khởi dậy trong HS tinh thần thi đua học tập, rèn luyện; ước mơ, hoài bão, ý chí, khát vọng vươn lên lập thân, lập nghiệp; đóng góp cho sự nghiệp xây dựng, phát triển đất nước trong bối cảnh cuộc Cách mạng Công nghiệp lần thứ tư và hội nhập quốc tế.

Đề nâng cao năng lực cho lãnh đạo và GV tổ chức hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp (HĐTN-HN) một cách linh động, phù hợp với đặc điểm của HS ở các khối lớp, tạo cơ hội và điều kiện phát triển năng lực, phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo của người học, phù hợp với điều kiện từng nhà trường và địa phương, bài viết đề xuất một số giải pháp sau.

2.3. Giải pháp nâng cao HĐTN-HN cấp THCS theo Chương trình GDPT 2018 tại tỉnh Tiền Giang

2.3.1. Xây dựng kế hoạch, lập kế hoạch tổ chức thực hiện HĐTN-HN

Bám sát vào nội dung cơ bản của chương trình, nhấn mạnh nội dung vào các mối quan hệ giữa cá nhân HS; giữa HS với cộng đồng và xã hội; giữa HS với môi trường; giữa HS với nghề nghiệp, để xác lập kế hoạch hoạt động theo năm học, theo tháng, theo kì hay theo chủ đề.

Khi xây dựng kế hoạch và phân công GV dạy HĐTN, hiệu trưởng cần chú ý đến năng lực, sở trường của GV chuyên môn, GV chủ nhiệm, GV phụ trách đội, đồng thời gắn với các tổ chuyên môn và phù hợp với điều kiện cơ sở vật chất, chất lượng đội ngũ của nhà trường để phát huy hiệu quả hoạt động GD, phát triển năng lực tổ chức HĐTN cho GV với những năng lực khác đáp ứng yêu cầu GD toàn diện cho HS cấp THCS.

2.3.2. Xây dựng danh mục, chuyên đề

Việc tổ chức thực hiện hoạt động tích hợp GD đạo đức lối sống (ĐĐLS) cho học sinh (HS). Trước hết cần căn cứ vào nhu cầu, lợi ích của HS để lựa chọn, tổ chức hoạt động cho HS tham gia, tạo môi trường cho HS hoạt động. Các hoạt động cần được tổ

chức phong phú, đa dạng phù hợp với các đối tượng GD khác nhau để HS tham gia học hỏi và khám phá.

Các hoạt động được thiết kế phải tạo ra những tác động đa dạng như tác động nhận thức cá nhân; tác động tới văn hóa xã hội (như gắn với hoàn cảnh cụ thể, với bối cảnh văn hóa và xã hội thời đại); phải tạo ra các tác động tâm lý (hợp tác, chia sẻ), phải tạo ra môi trường học tập kích thích để thúc đẩy và hỗ trợ người học.

2.3.3. Vận dụng lý thuyết học tập trải nghiệm vào thiết kế, tổ chức HĐTN tích hợp GD ĐĐLS cho HS có thể xây dựng dựa trên những bước sau

Bước 1: Tổ chức cho HS tham gia các trải nghiệm cụ thể. Người học được tham gia tích cực, chủ động, tự chịu trách nhiệm với các hành động của mình.

Bước 2: Tổ chức phân tích/xử lý trải nghiệm người học trực tiếp tham gia vào hoạt động, quan sát, thường xuyên đặt câu hỏi và tìm phương án trả lời.

Bước 3: Tổng quát/khái quát hóa. HS hình thành những kinh nghiệm mới dưới dạng kiến thức mới, KN mới, thái độ mới và giá trị mới dưới các hình thức khác nhau được thể hiện rất phong phú, đa dạng qua các sản phẩm, hoạt động khác nhau: những chia sẻ ngắn gọn bằng lời, bài viết ngắn, bài luận, bài thu hoạch, bài thuyết trình, sản phẩm học tập môn học, bài trình diễn, các sáng tác (tranh vẽ, thơ, bản nhạc).

Bước 4: Ứng dụng/thử nghiệm tích cực. Bước này yêu cầu HS nêu cách thức áp dụng những điều vừa mới học vào thực hiện các nhiệm vụ học tập hoặc trong cuộc sống, thực hành, vận dụng kiến thức, KN vào một tình huống học tập mới, việc thiết kế và tổ chức hoạt động trải nghiệm trong các môn học cần linh hoạt, sáng tạo, phù hợp với HS, nội dung học tập, điều kiện của nhà trường và địa phương.

2.3.4. Xây dựng kế hoạch bồi dưỡng năng lực tổ chức HĐTN cho GV

Bồi dưỡng năng lực tổ chức trải nghiệm cho GV để GV có kiến thức về trải nghiệm phát triển năng lực tổ chức hoạt động này và những năng lực khác đáp ứng yêu cầu của nội dung GD toàn diện cho HS. GV có được cả kiến thức, KN và thái độ ở mức cao hơn. Nội dung bồi dưỡng phải đảm bảo giữa yêu cầu, nhiệm vụ bồi dưỡng với nhu cầu của người học để tạo hứng thú và phát huy sở trường cho GV. Nhà trường cần phải xây dựng tiêu chí cụ thể đánh giá năng lực giáo viên bám sát vào mục tiêu, nội dung, chương trình đòi hỏi cán bộ quản lý và GV phải nắm rõ quy trình, phương pháp đánh giá và xác định nội dung đánh giá phù hợp với mục tiêu bồi dưỡng; đồng thời có sự phối hợp chặt chẽ và đồng bộ giữa các

lực lượng tham gia đánh giá năng lực tổ chức hoạt động trải nghiệm cho GV, các thành tố khác trong nhà trường THCS tham gia bồi dưỡng theo tiếp cận tham gia.

Lãnh đạo nhà trường cần bám sát kế hoạch, nội dung, chương trình của ngành, áp dụng linh hoạt phù hợp tình hình thực tế của trường và tham mưu với các cơ quan, ban hành quản lý có biện pháp điều chỉnh khi cần thiết. Hạn chế trường hợp phân công HĐTN-HN đều 3 tiết mỗi tuần/lớp trong 03 buổi khác nhau của tuần, không nhất thiết mỗi tuần/lớp phải học 03 tiết HĐTN-HN mà tùy vào nội dung của từng chủ đề mà phân công, tổ chức cho phù hợp với từng đơn vị. Công việc được phân công phải chú trọng đến “ai là người phụ trách chính” để chỉ đạo thực hiện chương trình HĐTN-HN, “ai là người xây dựng bài giảng” (Tìm kiếm tư liệu; Xây dựng kế hoạch). Quan trọng là hình thức sinh hoạt: Chủ đề nào tổ chức hình thức sinh hoạt dưới cờ, sinh hoạt theo chủ đề riêng cho từng khối hay sinh hoạt tại lớp.

Để tổ chức có hiệu quả HĐTN và HĐTN-HN với thời lượng 105 tiết/năm học/ lớp, hiệu trưởng các trường THCS cần chú ý đến việc thực hiện các bước sau:

Bước 1: Thống nhất trong nhận thức và khảo sát nhu cầu với các lực lượng GD (GV, HS, cha mẹ HS, tổ chức Đoàn, chuyên gia tổ chức sự kiện, tổ chức xã hội ngoài nhà trường) về HĐTN và HĐTN-HN cho HS.

Bước 2: Lập kế hoạch năm học cho các HĐTN và HĐTN-HN cho HS. Tùy vào điều kiện thực tế của nhà trường.

Bước 3: Huy động các lực lượng tham gia tổ chức HĐTN và HĐTN-HN cho HS.

Bước 4: Giám sát, kiểm tra đánh giá kết quả, và rút kinh nghiệm tổ HĐTN và HĐTN-HN cho HS.

Bước 5: Lưu trữ kết quả HĐTN và HĐTN-HN vào hồ sơ của HS.

Các giải pháp này không chỉ nâng cao về nhận thức của lãnh đạo, GV của trường THCS mà còn là cơ sở và là hoạt động điển hình để giải quyết bất cập tại nhiều trường tiểu học, THCS và trung học phổ thông trên toàn tỉnh và cả nước. Phát triển chất lượng GD nhà trường, nâng cao hiệu quả trong hoạt động đổi mới và phát triển GD hiện nay.

Với kết quả đạt được đã tạo niềm tin và giúp cho GV của nhà trường không lúng túng khi tổ chức các hoạt động GD bắt buộc của CTGDPT 2018, giúp HS phát huy và tự tin thể hiện được bản thân, học được các KN ứng xử trong cuộc sống.

Lòng tin từ chính quyền địa phương, phụ huynh và HS tăng lên đặt trọn niềm tin GD vào ngôi trường vào thầy cô, là động lực để GV thực hiện thắng lợi nhiệm vụ đổi mới căn bản, toàn diện GD và đào tạo theo tinh thần Nghị Quyết 29 NQ/TW của Trung ương.

Sau khi tiến hành các bước tổ chức HĐTN-HN tại các trường THCS trên địa bàn thành phố Mỹ Tho năm học 2023 – 2024, chúng tôi thu được kết quả như sau (bảng 2.1)

Bảng 2.1. Kế hoạch tổ chức HĐTN cho GV THCS tp. Mỹ Tho năm học 2023 - 2024

Năm học	Tổ chức phân công	Hiệu quả GD
2021-2022	GV chỉ nhiệm phụ trách 3 tiết HĐTN-HN của lớp chủ nhiệm dạy, được phân công 1 tiết chủ nhiệm, 2 tiết còn lại dạy ở 2 buổi khác nhau trong tuần. GV chủ nhiệm được tính 5 tiết/tuần/lớp.	GV chủ nhiệm chưa được bồi dưỡng, lãnh đạo chưa hiệu về mục tiêu, yêu cầu của HĐTN-HN. Chưa phát huy được hiệu quả môn học, chưa phân công GV phù hợp.
2022-2023	GV chỉ nhiệm phụ trách 1 tiết HĐTN-HN của lớp chủ nhiệm dạy, phân công 2 GV khác phụ trách 2 tiết còn lại dạy ở 2 buổi khác nhau trong tuần. GV chủ nhiệm được tính 5 tiết/tuần/lớp.	Chưa phát huy được hiệu quả môn học, chưa phân công GV phù hợp.
2023-2024	HĐTN-HN được tổ chức theo buổi 2 đến 3 tiết tùy chủ đề, hình thức tổ chức tại lớp hoạt dưới cờ, Không nhất thiết phải GV chủ nhiệm phụ trách.	Đáp ứng được yêu cầu chương trình và phát huy được tích cực, chủ động, tự chịu trách nhiệm với các hành động của HS.

3. Kết luận

Sau khi áp dụng đúng các bước tổ chức và xây dựng đầy đủ các kế hoạch, trong năm học 2023 – 2024 tại các trường THCS trên địa bàn thành phố Mỹ Tho tỉnh Tiền Giang đã tổ chức HĐTN-HN hiệu quả, GV đủ năng lực tổ chức, HS hình thành những kinh nghiệm mới dưới dạng kiến thức mới, KN mới, thái độ mới và giá trị mới dưới các hình thức khác nhau: chia sẻ bằng lời, bài viết ngắn, bài luận, bài thu hoạch.... phát huy được tích cực, chủ động, tự chịu trách nhiệm với các hành động của mình./

Tài liệu tham khảo

1. Ban Chấp hành Trung ương (2013), *Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 4/11/2013 Hội nghị Trung ương 8 khóa XI về đổi mới căn bản, toàn diện GD và đào tạo*, Hà Nội

2. Thủ tướng Chính (2021), *Quyết định số 1895/QĐ-TTg ngày 11/11/2021*, Hà Nội

3. Bộ GD và Đào tạo (Vụ GD chính trị và công tác học sinh, sinh viên), *Tài liệu hướng dẫn GD ĐDLs cho học sinh THCS trong HĐTN-HN*, Hà Nội.

4. Bộ GD và Đào tạo (2018), *Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26 tháng 12 năm 2018 của Bộ GD và Đào tạo về Chương trình GD phổ thông*, Hà Nội.